

A gazdaságnak, melyben felperes dolgozott 1/5 részben alperes, 4/5 részben testvérei a tulajdonosa, az egész gazdaság haszonélvezője és így a biztosításra kötelezett üzem tulajdonosa alperes özvegy anyja, akinek alperes csupán fizetett alkalmazottja.

A Kúria ennek felismerése és kiemelése ellenére a keresetnek alperes ellen helyt ad, mert az indokolás szerint a méltányossággal ellenkeznék, ha alperes, aki a szoros vérségi kapcsolatnál fogva haszonélvező édesanyjával elszámolhat, a kártérítés alól szabadulna és felperes új per megindítására kényszerítették. (K. P. II. 3709/1929., 1930. febr. 28.)

A méltányosságnak a magyar jogban sok mindent szabad. Szabad előre meghatározott kötelezettségek mérvét utólag megváltoztatni, kötbért lemérsékelni, érvényes szerződéseket nem irottak tekinteni, házasságokat fenntartani és felbontani stb. De kötelezettséget egyik személyről a másikra áttolni, rokonok között esetleg nem létező elszámolási viszonyt — *juris et de jure* — vélelmezni, jogviszonyban nem álló felet jogviszonyba kényszeríteni, alkalmazottat a tulajdonosért felelőssé tenni, talán még a mindenható méltányosságnak sem szabad.

A méltányosság alkalmazása célravezető eszköz ahhoz, hogy a jog ellentétes érdekeket általa hozzon harmonikus egyensúlyba, de éppen a méltányosság fogalmának integritás része az a követelmény, hogy az egyensúly kedvéért a szigorú jogtól eltérően megállapított döntés mindkét félre nézve egyaránt legyen kedvező és kedvezőtlen.

Ahol azonban az egyik oldalon alkalmazott méltányosságuk a másik oldalon ugyanakkora, vagy még nagyobb méltánytalansága felel meg, ott nem harmonia, hanem disharmonia fog beállni, ami egyesekben újra meg fogja erősíteni azt a hitet, hogy a *jus strictum* alkalmazása mellett az egyoldalú méltánytalanság legalább mindig előrelátható lesz.

F. Gy.

ÜGYVÉDSÉG

Fegyelmi biráskodás

I.

A háború után sok éven keresztül az ügyvédi társadalom széles rétegei számára a fegyelmi judikatura jóformán megközelíthetetlen volt, mert azt csupán „az augurok maguk között” ismerték a közvetlen részvétel folytán vagyis a fegyelmi bíróság tagjain és az eljáró kamarai funkcionáriusokon kívül legfeljebb azok a fiatalabb ügyvédek, akiket a kamara elnöksége a tanácsok

mellé jegyzőkönyvvezetésre felkért. Szaklapok a kamarai fegyelmi judikaturával behatóan soha nem foglalkoztak és egyes szemelvényeket leszámítva, rendszeresen nem ismertették. Annál nagyobb elismerés illeti kamaránk vezetőségét, hogy a hivatalos közlöny újabban visszatért a békebeli gyakorlatra és a jogerős fegyelmi határozatokat egész terjedelmében közli és így valamennyi ügyvéd számára újból hozzáférhetővé teszi.

Kétségtelen, hogy a kamarai autonómiának legfontosabb és legsajátságosabb megnyilvánulása a fegyelmi bírászkodás. Való, hogy a kamaránk ezenkívül egyéb teendőkkel is foglalkozik; közigazgatási jellegű adminisztrációval egyfelől, másfelől pedig a törvényelőkészítésbe is befolyik véleményezési jogánál fogva. Az adminisztrálás azonban lényegében bürokratikus teendő; a véleményezés és a kezdeményezés pedig egyrészt nem mindig mutat fel kellő sikert és a kamarák állásfoglalása egymagában aligha döntő a kormány elhatározásainál, másrészt ugyanebben a körben a kamara munkájával néha igen sikeresen konkurrál az ügyvéd-szövetségnek és egyéb jogásztársadalmi egyesülésnek törvényelőkészítő, bíráló tevékenysége, de talán még jelentősebb a jogi szaksajtónak szabad kritikai hozzászólása. Míg tehát ezeken a tevékenységi területeken a kamara munkája megoszlik egyéb tényezőkével, addig a fegyelmi bírászkodás terén kizárólagos a jelentősége, amit a kir. Kúria ügyvédi tanácsa, mint másodfokú hatóság az alább kifejtettek szerint a gyakorlati esetek túlnyomó részében maga is szankcionál.

A kamara múltévi jelentését lapozva, ugyanis azt látjuk, hogy a budapesti ügyvédi kamara fegyelmi ítéletei közül a Kúria fegyelmi tanácsa 69 esetben hagyta helyben a fellebbezett elsőfokú ítéletet, viszont 6 esetben mondta ki vétkesnek a felmentett vádlottat míg a vádlott javára egyetlen egy esetben sem hozott felmentő ítéletet; végül mindössze három esetben szigorította az elsőfokú ítéletet a vádlott terhére és ugyanennyi esetben enyhítette azt a vádlott javára: ezek a statisztikai adatok arra mutatnak tehát, hogy az esetek túlnyomó részében a kir. Kúria ügyvédi tanácsa osztotta a budapesti kamarának álláspontját az esetek minősítése tekintetében és a kiszabott büntetések tekintetében is csak igen ritkán volt szüksége korrekcióra. Megjegyezzük, hogy a fegyelmi eljárást megelőző vádemelés kérdésében sem lényeges a statisztikai kimutatás szerint a kir. Kúria megváltoztató határozatainak száma: a múlt évben mindössze 9 esetben rendelte el a fegyelmi eljárást olyankor, amidőn a kamara fegyelmi hatósága vád-

határozatot nem hozott; a kir. Kúria tehát korrigáló jogkörében e téren sem változtatta meg az esetek zömében az elsőfokú állásfoglalást.

A fegyelmi bíráskodás keresztmetszetét adja az ügyvédi kar erkölcsi és gazdasági életének, mint ahogy az orvos előtt tárulnak fel az élő ember még oly elrejtett hibái és bajai. E tekintetben az ítéletek elolvasása — bármily kimerítően is fejtegetik a bíróság állásfoglalásának indokait — sem érnek fel azzal az impresszióval, amelyet csak az nyerhet, aki legalább is hallgatóként a fegyelmi tárgyalásokon közvetlenül résztvesz. Ami baj, visszaélés, nyomoruság és ferde felfogás, az ügyvédség életében meg van és ami sűrűlőds az ügyvéd és ügyvéd között, valamint közte és a társadalom között tapasztalható, az ezeken a fegyelmi tárgyalásokon napvilágra kerü és nincs oly kontroverzia avagy még oly kicsi vagy nagy fogyatkozás sem, amely előbb-utóbb a fegyelmi bíróság előtt fel nem tárulna.

A legtöbbet emlegetett kérdés az ügyvédi körökben az, hogy vajjon szigorú-e a fegyelmi ítélkezése a mi kamaránknak? E tekintetben csak szubjektív kritikát szoktunk hallani, aszerint, hogy a vélemény az ügyvédségnek elvileg két részre oszlott tábora közül melyik köréből hangzik el?

Az ügyvédség egyik része minden körülmények közt és minden más tekintetet félretéve, kívánja üldözni a legkisebb félrelépést is. Ezek Széchenyi ama kijelentését, hogy „oly kevesen vagyunk mi magyarok, hogy még az apagyilkosnak is meg kell bocsájtanunk“ ellenkezőre fordítva, így applikálják a mi viszonyainkra: „mi ügyvédek oly sokan vagyunk, hogy még a legkisebb mértékben eltévelyedetett is kiméletlenül ki kell zárunk karunkból“. Ennek a tábornak semmiféle fegyelmi ítélet sem eléggé szigorú; idetartoznak azok, akik kérelhetetlenül pálcát törnek a legkisebb inkorrekttség elkövetője felett is, azzal az indokolással, hogy ha a fegyelmi eljárás tárgyát tevő cselekmény önmagában véve talán nem is elég súlyos, mégis szigorúnak kell lennie a büntetésnek, mert a csekélyebb súlyú cselekményből is eléggé lehet következtetni és indiciumot gyűjteni arra vonatkozólag, hogy az illető kollega nem való a mi karunkba és minél szigorúbb büntetéssel kell odahatni, hogy az ilyen ügyvéd minél hamarabb kikerüljön az ügyvédség köréből. A szigorúan „etikai“ felfogású tábor rámutat arra, hogy a mai kegyetlenül súlyos gazdasági viszonyok közepette minél drákóibb ítéleteket kell hozni, hogy az erkölcsileg intakt elemeket meg ne fertőzhessék az ide nem való elemek, mert csupán a teljes

konzekvenciák levonásával lehet a fokozottabb felelősség és disciplina elvét az ezerféle gond és megpróbáltatással küzdő ügyvédség között fenntartani és megakadályozni azt, hogy az egyik ügyvéd ne válhasson a másik farkasává és egyuttal a társadalom veszélyévé is.

A másik tábor enyhe ítéletet kíván, megértést és megbocsájtást hirdetve; az ide tartozók megrendülten állanak kollegájuk eseténél, akiről látják, hogy a rossz iroda, a nélkülöző család és az a bizonyos fenntartandó úri standard az oka a lejtőre jutásnak. Sokszor látunk előregedett kollegákat, akik pályájukra lépésükkor bizonyára a legszebb elveket és a legpuritánabb gondolatokat irták zászlajukra jelszól, de az élet viszontagságai felőrölték az anyagi tartalékokon felül az erkölcsi revervákat is és így kerültek jobb sorsra méltó emberek olyan hinárba, amelyről legrosszabb álmaikban sem álmodtak soha azelőtt. De fiatal kartársakat is látunk, akiket a háború és azt követő események idegileg tönkretettek, idegenből menekültek és sok-sok érthető egyéb ok vitt a lejtőre. Egy-egy adott esetben bizony a dolgok közvetlen szemlélője és elbírálója nem egykönnyen zárkozhatik el ezeknek a körülményeknek a vádlott javára való fontolóra vevésétől és szigor helyett elnézésre hajlik.

A helyes út e kérdésben — mint a legtöbbször az élet problémái közepette — a két szélső álláspont közt keresendő és nem tévedünk, ha azt állítjuk, hogy a kamaránk fegyelmi igazságszolgáltatása sem hajlik egyik szélső álláspont felé. A helyes és méltányos ítélkezés nem húny szemet a vádlottként előtte álló kartárs cselekményét motiváló és igen sokszor sokat megértető körülmények felett, de viszont egy pillanatig sem feledkezik meg arról, amivel viszont a kar becsületének és a tisztességesen küzdő kartársaknak, valamint a társadalom biztonságának tartozik. Tisztán etikai elvek érvényesüléért nem szabad embereknek egzisztenciáját összeszétörni, ha a panasz tárgyává tett cselekmény önmagában véve még nem túlságosan súlyos fait accompli; mert a bírónak bíznia kell abban, hogy megtévedt kartársára a kevésbé szigorú ítélet is megfelelő figyelmeztetés és lecek lesz és csak akkor kell a törvény egész súlyával lesújtani, ha oly individuummal áll szemben a fegyelmi bíróság, akiről ismételten megállapítható, hogy nem hajlandó az ügyvédség részben írott, részben hagyományos szabályokkal körülbástyázott erkölcsi rendjében beleilleszkedni; az ilyen egyének nem valók a karba és a fegyelmi bíróság nyugodt lélekkel alkalmazhatja a közjó és a kari érdek védelmére a legsúlyosabb bün-

tetést is. A tisztán szubjektív megítélésre hajló felfogással szemben a vád tárgyává tett cselekmény objektív súlya a döntő szempont a büntetés kiszabásánál, amely mellett tehát különösen fontos elvként jut érvényre az, hogy akivel szemben a kisebb súlyú fegyelmi büntetés nem használt, megismétlődő fegyelmi ügy esetében az kíméletre többé nem számíthat. Ha túlszigorú a bírásokodás oly esetekben is, amikor egy-egy eset még nem zárja ki annak a lehetőségét, hogy a megtávedt ügyvédben a jövőben őrizkedni fog hasonló esetek elkövetésétől, akkor a bíróság jobb sorsra méltó existenciát tesz ki a pusztulásnak, míg fordítva az indokolatlanul enyhe ítélezés kárára van a tisztességesen küzdő és dolgozó ügyvédség egyetemének és aláassa a társadalomnak a bizalmát, amely elvégre létalapja minden ügyvédi ténykedésnek.

A kamara bírásokodásának elvei, amelyek iratlanok ugyan, de a fegyelmi ítélezésben élő szabályokká váltak: a szigorú etikai felfogás, az elkövetett fegyelmi vétséggel arányos büntetés alkalmazása, de ugyanekkor az egyén eljárását motivaló körülményeknek megfelelő értékelése addig a határig, amíg az ügyvédség általános érvényű etikai értékei veszélyeztetve nincsenek.

II.

A fegyelmi bírásokodás technikai menetét és perjogi gyakorlatát áttekintve, mindenekelőtt csodálkozással kell tapasztalni azt, hogy a panaszlott kartársak egy nagy része elmulaszt igazoló nyilatkozatot adni. Hány kellemetlen fegyelmi eljárás izgalmától tudná magát az alaptalanul megtámadott ügyvéd megkímélni, ha kellő időben nyilatkozatot adna és felvilágosítani igyekeznék fegyelmi hatóságát a vád alaptalanságáról. Nem tévedünk, ha megállapítjuk, hogy a felmentéssel végződő ügyek tetemes számában a panaszlott kartárs nem adott nyilatkozatot; a kamarai ügyész és a kamarai vádtanács előtt ennek folytán csak a feljelentő egyoldalú előadása fekszik, miért is kénytelen a panaszlott ügyvédet vád alá helyezni és az ügyet fegyelmi tárgyalásra bocsájtani, ahol azután a vádlott végül mégis csak előáll és beigazolja a vád alaptalanságát, holott nyilatkozatával az ügynek már korábbi stádiumában is tisztázhatta volna a tényállást, megkímélve magát a tárgyalástól s egyben a fegyelmi bíróságot is a felesleges munkától.

De a kellőképen előterjesztett nyilatkozat azért is szükséges, hogy amennyiben a fegyelmi hatóság prima vista nem is utasíthatja el a panaszt, az ügy kellő ki-

vizsgálásban részesülhessen; ha tehát az ügy komplikáltnak látszik, a fegyelmi bíróság vizsgálatot fog elrendelni, ami ismét azt a megbecsülhetetlen előnyt biztosítja a panaszlott ügyvédnek, hogy bizonyítékait már az eljárásnak előzetes stádiumában a fegyelmi hatóság elé tárhatja, amely azután vagy nem hoz vád alá helyező határozatot és az eljárást beszünteti vagy ha igen, a tárgyaláson a panaszlott rámutathatott mindazokra az adatokra, amelyeket a vizsgálat a javára produkált. Tapasztalat szerint a kamara által kirendelt vizsgálóbiztos mindenkor a legnagyobb készséggel áll a panaszlott kartársnak rendelkezésére oly irányban, hogy módot ad neki minden célszerű bizonyíték produkálására és akárhányszor maga is résztvesz a megkeresett bíróság előtti tanukihallgatásokon és ott nem engedi elhomályosítani egyik fél részéről sem a perdöntő körülményeket, úgy hogy a lelkiismeretes vizsgálóbiztos működése nem ritkán döntő fordulatot ad az ügynek és sok esetben a fegyelmi ügy már ily módon tárgyalanná válik és a meghurcolt kartárs elégtételhez jut.

A fegyelmi bíróság tárgyalásain is teljes mértékben biztosítva van az ügyfélegyenlőség elve, nagyobb mérvben, mint a közönséges bűncselekmények miatt folyó eljárások során a köztörvényi hatóságok előtt; dacára annak, hogy írott jogszabályok nem szabályozzák oly kimerítően az eljárás mikénti lefolyását. Öröködik ellett az ügyvédség élő lelkiismerete és feltétlen igazságérzete. A kamarai ügyész ex offo viszi ugyan a vádat, de egy pillanatig sem tovább, míg a védelem által produkált adatokból arra a meggyőződésre nem jut, hogy fegyelmileg üldözendő cselekmény nem forog fenn s ezért a vádelejtés folytán megszüntetett esetek száma aránytalanul magasabb, mint a köztörvényi ügyekben a kir. ügyész vádelejtése folytán. Meg kell állapítanunk azt is, hogy habár a kamarai ügyész mellett a kir. ügyész is helyet foglal a vádhatóság padjában, az ő szerepe inkább csak ellenőrző és megfigyelő és csupán az esetek elenyésző csekély részében lép ki rezerváltságából avégből, hogy a kamarai ügyész által megindokoltan eszközölt vádelejtés esetén a vádat átvegye vagy hogy a kamarai ügyész indítványánál szigorúbb büntetést javasoljon.

A védelem tekintetében az tapasztalható, hogy a vádlott ügyvéd igen gyakran azért küld maga helyett védőt, mert restel a fegyelmi bíróság előtt megjelenni. Azt hisszük, az ilyen eljárás nem célszerű, mert még a legjobban informált védő sem lehet annyira tisztában a tényállással, annak legkisebb nuance-szával együtt,

hogy a bizonyítási eljárás minden fordulatát megfelelően védhesse védenecse érdekeit, akinek elvégre existenciális érdekei fűződnek a fegyelmi ügy kimeneteléhez. Amellett a fegyelmi bíróság a fentebb kifejtett elvek értelmében mindenkor nagy súlyt helyez az ügy minősítésénél a kísérő körülményekre, az egyéni háttérre, amely csak úgy jut kellő plaszticitással érvényre, ha a bíróság közvetlenül maga előtt látja és hallja a vádlott kartársat. Sokan védők összetévesztik feladatukat azzal, amikor közbűncselekmény esetében a büntetőbíróság előtt védenek és tisztára alaki jelentőségű kifogással, harci tüzzel előadott jogászai fejtegetéssel igyekeznek feladatuknak megfelelni, megfeleldkezve arról, hogy lényegében jury előtt állanak, amelyet úgy sem köt az alaki és anyagi jog tömeges iogszabályhálózata mint a büntetőbíróságot, hanem az ügyvédi rendtartás néhány általános jelentőségű paragrafusának keretei közt szabadon juttathatja érvényre felfogását, egyedül lelkiismeretéből és az ügyvédi hivatás erkölcsi posztulatumaiból alkotva meg döntését; ép úgy, mint ahogy az ideális értelemben vett esküdtszék.

III.

Fellette elszomorító tény, hogy a fegyelmi bíróságok előtt feltűnően nagy számban szerepelnek vádlottként fiatalabb ügyvédek. Egy előkelő idős kartárs védett nem régen egy ifjú kollegát és védelméül elsősorban azt hozta fel, hogy a fiatalabb generációhoz tartozván, nem élhet benne az ügyvédség nemes hagyományaihoz való ragaszkodás oly mérvben, mint ahogy a régebbi ügyvédeknel láttuk. Úgy véljük, hogy az illető védő alaposan elvetette a súlykot és a védői székéből leszállva, maga sem vallana ily elveket, de bizonyos, hogy van oly felfogás, amely így gondolkodik az újabb ügyvédi generációkról, amely tagadhatatlanul súlyosabb gazdasági viszonyok közt került bele az ügyvédi hivatás gyakorlatába és amelyet áldatlan politikai és gazdasági harcok sokszor könnyebben megingatnak, mint a jobb békeidőkben kikerült idősebb ügyvédi generációt. Így azután sajnos nem egyszer tapasztaljuk, hogy a fiatal ügyvéd úgy konstruálja a „modern ügyvédség“ modelljét, hogy az mentes a régebbi idők mindennemű erkölcsi béklyójától és egyéb hasonló ballasztjától.

Hasonló jelenségek teszik feltétlenül szükségessé, hogy a fiatal generációk ügyvéd-etikai kiképzése fokozottabb mértékben történjék, mint eddig. Az ügyvédjelöltekre vonatkozólag ajánlanánk, hogy a továbbképző kurzusokon megfelelő módon ismerjék meg a fegyelmi

judikaturát is, hogy a kamarának az ügyvédség jogairól és kötelességeiről vallott felfogása minél konkrétebb példákban álljon előttük és hogy beleidegződjön minden jövődő ügyvédbé az a tradíció, amely az ügyvédség legszebb kincse. A fiatalabb ügyvédekre pedig bizonyos sorrendben, de kivétel nélkül kötelezővé kellene tenni a fegyelmi tanács jegyzője tisztének végzését, mert ily módon közvetlenebb és nyomatékosabb módon tarthatnák fenn a kapcsolatot a régebbi generációk az újabbakkal és kialakulhatna az összes ügyvédi rétegek közt egy oly egészséges és egységes közfelfogás, amely egyúttal garanciája is a hivatása magaslatán álló fegyelmi bírászkodásnak.

...Dr. Fränkel Pál

A törvénykezés egyszerűsítéséről. Papp József, a budapesti ügyvédi kamara illusztris elnöke e címen két cikket írt a Pester Lloyd-ba, nyilván azzal a célzattal, hogy ne csak a jogászközönség tudjon róla, hanem a közönség szélesebb köre is értesüljön arról, hogy az egyszerűsítés jelszava alatt beterveztett igazságügyi reformjavaslat minő veszedelmet jelent az igazságszolgáltatás komolysága, valamint az állampolgárok szabadságjoga biztosítékainak szempontjából.

A javaslat körüli harc még áll; sőt igazán csak most lesz aktuális, amikor a törvényhozás foglalkozni fog e törvényjavaslattal, amely ellen az ügyvédség ankéteken, közgyűléseken, továbbá a napi és szaksajtóban egyaránt felvonult és minden aggályát kellő hangsúllyal nyilvánította, akkor is bebizonyította az ügyvédség, hogy soha a saját, bármily jogos existenciális érdekeinek védelmében nem fejt ki oly lelkes harcot, mint a közérdekeiért, a jog és szabadság örök eszményeinek jegyében.

Kamaránk elnöke helyesen mutatott rá cikkeiben, hogy a legnagyobb takarékoság mellett is vannak oly fontos dolgok az állam életében, amelyeket magasabb állami és erkölcsi szempontból nem lehet finánciális szempontoknak feláldozni; még hagyján ha az egyszerűsítés nevében tervezett reformok valóban egyszerűsíték az igazságszolgáltatást; ámde amidőn kimutatták jogászaink, hogy pl. az előkészítőiratnak lecsökkentése avagy a járásbírósi eljárásból való teljes kitiltása, úgyszintén a fizetési meghagyásos eljárás fokozása épenséggel sem fogja az eljárást egyszerűbbé tenni, akkor joggal vehetjük fel azt a kérdést, hogy mi célt szolgált az, hogy a jogási és közvéleményt ily javaslatokkal kavarták fel?

F. P.